

Afrika Ve Türkiye Ekonomik İlişkileri

Türkiye-Afrika İş Forumu kapsamında düzenlenen Türkiye-Afrika İş Forumunda, “Afrika ve Türkiye Ekonomik İlişkileri”nin ele alındığı ve işbirliği ortaklıklarının hangi alanlarda olabilirliğine yönelik iki gün süren çalıştaylar gerçekleştirildi.

Türkiye-Afrika İş Forumu'nun açılış konuşmalarının ardından “Türkiye-Afrika Ekonomik İlişkileri” oturumuna ve buna bağlı ayrı ayrı salonlarda gerçekleştirilen sektörel çalıştaylara geçildi. Başkanlığını WCF ve DEİK İcra Kurulu Başkanı Rona Yırcalı'nın yürüttüğü “Afrika ve Türkiye Ekonomik İlişkileri” oturumuna konuşmacı olarak; T.C. Dış Ticaret Müsteşarlığı Araştırmalar Genel Müdürlüğü Daire Başkanı Atilla Kızılarşlan, Türk Eximbank Genel Müdür yardımcısı Alev Arkan ve T.C. Milli Savunma Bakanlığı Savunma Sanayi Müsteşarlığı Uluslararası İşbirliği Daire Başkanı Lütfi Varoğlu katıldı.

T.C. Dış Ticaret Müsteşarlığı Araştırmalar Genel Müdürlüğü Daire Başkanı Atilla Kızılarşlan: “Öncelikle 2000 yılında Afrika ile ekonomik ve ticari ilişkileri geliştirme stratejisini uygulamaya başladık. Stratejinin misyonu, hedefleri ve araçlarının olması lazım. Hedefimiz kesinlikle Afrika ile ticaretimizi ve özel ilişkilerimizi en yüksek seviyeye çıkarmak. Buna alt amaçlar da yükleyebilirsiniz. Birincisi ticaret ilişkilerimizi en yüksek seviyeye çıkarma. Bunun için de en iyi yol da KOBİ'lerdir. KOBİ'ler ekonomilerin bel kemiği, lokomotifidir. Afrika'da alt yapı ihtiyaçları yıllar içinde ötelenmiş durumda. Çok acıdır ki kıtada bu alt yapı eksikliğinden kaynaklanan problemler var. Bu eksikliği çok ciddi bir şekilde giderebileceğimize inanıyoruz.”

Türk Eximbank Genel Müdür Yardımcısı Alev Arkan: “Eximbank tarafından 2007 yılında Afrika'ya yönelik 250 milyon dolar civarında kısa vadeli ihracat kredisi verildi. Bu yılın ilk altı ayında bu rakam 130 milyon dolar civarındadır. Ayrıca Afrika'ya ihracat yapan firmalar için 2007 yılında 140 milyon dolar kredi sağlanmış, bu rakam ilk altı ayda 80 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir” dedi.

Türk Eximbank Genel Müdür Yardımcısı Alev Arkan, T.C. Dış Ticaret Müsteşarlığı Anlaşmalar Genel Müdürlüğü Daire Başkanı Atilla Kızılarşlan, WCF ve DEİK İcra Kurulu Başkanı Rona Yırcalı, T.C. Milli Savunma Bakanlığı Uluslararası İşbirliği Daire Başkanı Lütfi Varoğlu.

Milli Savunma Bakanlığı, Savunma Sanayi Müsteşarlığı, Uluslararası İşbirliği Daire Başkanı Lütfi Varoğlu: “Afrika'da dostlarımıza direkt satın almak en hızlı çözümmüş gibi geliyor ama bunun orta yolunu bulmak gerekiyor. Bu yüzden zaman içinde yeni modelin diğer tüm ülkeler için de model olacağını düşünüyoruz. Türkiye nüfuzlu bir silahlı kuvvetlere sahip. Birçok projemizde savunma ve güvenlik penceresini mutlaka vurgulamaya çalışıyoruz. Çünkü 11 Eylül sonrasında dünya bütün ülkelerde gözlemlediğimiz şu; savunma ile güvenlik iç içe geçiyor. Bunun teknolojik olarak iş birliği ne çok yakın bir konu olduğunu söylememize gerek yok.”

ALTYAPI YATIRIMLARI VE MÜTEAHHİTLİK

Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı Müsteşar Yardımcısı Ülku Güzel'in yönettiği “Altyapı Yatırımları ve Müteahhitlik” çalıştayında, son yıllarda Türk müteahhitlik sektörünün dünya çapında göstermiş olduğu performans anlatıldı. Güzel, “2002'de 1,3 milyar dolar olan projeler 2007 yılında 19 milyar dolar olmuştur. Türk müteahhitlik firmalarının Afrika ülkelerindeki faaliyetlerinde büyük bir yükseliş gözlenmektedir” dedi.

Türkiye Müteahhitler Birliği Başkan Vekili, DEİK Türk Fas İş Konseyi Başkanı Adnan Çebi: “İki yüze yakın ülkeye inşaat malzemesi ihracatı yapmaktayız. En ön-

T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Maden İşleri Gnl. Müd. Yardımcısı Selahattin Erdoğan, Namibya Madenler ve Enerji Bakan Yrd. Bernhard Esau, DEİK Belarus İş Konseyi Başkanı Zuhul Mansfield, İstanbul Altın Borsası Başkan Yrd. Oğuzhan Aloğlu.

de gelen pazarlar Birleşik Arap Emirlikleri, Almanya, İngiltere ve Irak'tır. İnşaat malzemesi ihracatının bugün bulunduğu gelişmişlik seviyesine ulaşmasında Türkiye Müteahhitler Birliği'nin de çok büyük katkısı vardır. Türk inşaat sektöründe konut üretimi yüzde 60 gibi çok büyük bir ağırlığa sahiptir. Genelde kamu kaynakları ile finanse edilen yol, köprü, baraj, hava limanı, liman gibi alt yapı projeleri yüzde 25 ile ikinci sırada yer almaktadır.”

TAV Teknik İşler Direktörü Feride Gökalp: “Afrika, ekonomik, teknik ve sosyal işbirliği olarak çok önemlidir. Şu an Gürcistan, Katar ve Mısır'da havaalanlarımız var. Havaalanı işletmeleri mutlaka dinamik taleplere cevap verebilmelidir. TAV yolculuğuna 1987 yılında başladı. Yap-işlet-devret yöntemi ile Atatürk Havaalanı'nın ihalesini kazandık ve şimdi de yönetiyoruz. Bu bölgemizdeki ilk özelleştirmelerdendir. Bundan sonra başka ihalelere de girdik. 35 milyon yolcu 2007 yılında havaalanlarımızı kullanmıştır.”

Afrika Kalkınma Bankası Yatırım Uzmanı Ada Osakwe: “Afrika kıtasının ihtiyaçları çok büyük. Özellikle su, hijyen, ulaştırma, enerji ve bilişim alanlarında çok geride olan bir kıta. Artık çarklar dönmeye başladı. Siyasal istikrar sağlanmaya çalışılıyor. Afrika Kalkınma Bankası komisyonu 20 milyar dolarlık bir yatırımın yapılması gerektiğini söylüyor. Yılda 38 milyar dolarlık bir yatırım bekleniyor. Afrika'da özel sektör önemli. Afrika nüfusunun yüzde 40'ı denize kıyısı olmayan alanlarda yaşıyor ve karşılıklı bağlantıya ihtiyaçları var.”

Güney Afrika Ticaret ve Yatırım Müsteşar Yardımcısı Iqbal Meer Sharma: “Altın ve pırlantayı ham ihrac ederdik. Küresel deniz yollarının yüzde 50'si Güney Afrika'dan geçiyor. Lokasyon mükemmel. Bütün bu gemilerin burada durması için büyük nedenlerimiz var. Sanayi kalkınma bölgelerimiz var. Gümrük kontrolü altında limanlarımız var. Hammadde ithal edebiliyoruz. Şimdiye kadar yatırımlar devlet tarafından ihmal edilmiş. Sadece beyaz nüfus için yatırım yapılmış çoğunluk için yatırım yapılmamış. 45,7 milyar dolarlık bir yatırım yapacak ESCOM, ulaştırma ve lojistikle ilgili. Su alt yapısı çok kritik ve bu konuyla ilgili üç milyar dolardan fazla bir harcama yapılacak. Kırsal alanda yaşayanların suya erişimi yok. Önem verdiğimiz sektörler ise, tarım, otomotiv, kimyasal maddeler, tekstil, ayakkabıcılık, turizm, madencilik, havacılık, demircilik ve deniz yolları.”

DEİK Belarus İş Konseyi Başkanı Zuhul Mansfield: “Yılda 130 milyar dolar ihracat yapan Türkiye'nin, bir maden ihracatçısı iken aynı zamanda sanayisinde kullanılmak üzere maden ve değerli taş ithalatçısı da. Afrika kıtasında bulunan Türk sanayisinin ihtiyacı olan hammadde ve birçok önemli madenlerin işletmesi ve dünya pazarına arzının Türk ve Afrika şirketlerin işbirliği yapabileceği bir sektör olduğuna inanıyorum.”

İstanbul Altın Borsası Başkan Yardımcısı Yunus Oğuzhan Aloğlu: “Türkiye'ye gelen altın Londra Borsası üzerinden geldiği için maliyetleri artırıyor. Aracısız Afrika ülkelerinde çıkan kıymetli madenlerin alınma açığız. Bu konuda gelecek olan işbirliği tekliflerini değerlendireceğiz.”

Gine Batı Afrika Ticaret Odası Başkanı söz alarak Türk şirketleriyle çalışmak istediklerini, altın borsası konusunda uzun yıllar sürecektir ortak işbirliği projesi yapabileceklerini belirtti. Özellikle çimento sektöründe de güçlü işbirliği tekliflerine açık olduklarını dile getirdi.

Nambiya Madenler ve Enerji Bakanı Berhart Esau: Bakan Yardımcısı madencilik ve enerji alanında çalışmalarını ifade ederek, Rus, Kanada, Hollanda, Hindistan gibi ülkelerin petrol, doğal gaz araştırmalarını sürdürdüklerini, ama uranyum konusunda yeterli çalışma yapılmadığını belirtti. Esau, ülkesinde madencilik bakımından önem arz eden ithalat vergilerinde muafiyet sağlandığını, yap-işlet-devret modeliyle ortak yatırımlara açık olduklarını ve zengin zümrüt, elmas kaynakları olduğunu, petrol

arama konusunda yatırım beklediklerini vurguladı.

AFRİKA SADECE HAMMADDE ÜRETMEK İSTEMİYOR

Türkiye -Afrika İş Forumu'nun ikinci gününde "Afrika'da İş ve Yatırım Ortaklığı" oturumu yapıldı. İslam Kalkınma Bankası'ndan Yatırım Teşvik Programı Başkanı Dr. Torek Farhadi'nin başkanlığını yaptığı toplantıya, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nden ANAPI (Agence Nationale pour la Promotion des Investissements) Genel Direktörü Prof. Mathias Buabua wa Kayembe, Tanzanya Yatırım Ajansı'ndan direktör Emmanuel D. Ole Naiko, Cibuti Milli Yatırım Promosyon Ajansı'ndan Mahdi Darar, Moritanya Özel Yatırımlar Genel Delegasyonu Başkanı Sidi Mohammed Ould Amajar, Kenya'dan Yatırım Teşvik Genel Müdürü Kennedy Manyala, Güney Afrika, Gauteng Ekonomik Kalkınma Ajansı'ndan CEO Blake Mosley-Lefatola ve Nijerya Yatırım Teşvik Fonu'ndan CEO Mustafa Bello katıldı. Dr. Farhadi, 56 üyeli İslam Kalkınma Bankası'nın amacının istihdam ve kaynak yaratmak olduğunu, kısa ve uzun vadeli olmak üzere iki çeşit yardım yaptıklarını söyledi.

Sudanlı Bakan Abdurrahman Mustafa:

"Özelleştirmeye yönelik destekleyici bir yasa var. Sudanlı ve Sudan dışından gelen yabancı yatırımcılar korunuyor. Bütün bunları şeffaf bir şekilde yapıyoruz ve her türlü ihaleyi internette yayınlıyoruz. Sudan'da 400 şirket ve kuruluş özelleştirilecek. Sulama ile ilgili kurum, tarım bilimleri ile ilgili birim özelleştirilecek kurumlar arasında sayılabilir. Sudan'da devlet basın yayın alanından tamamıyla elini çekti. İletişim Sudan'daki en başarılı sektörlerden biri ve özelleştirmelerden sonra tam bir atılım yaşadı. Ülkemizde ayrıca çimento sektörü önem taşıyor. 2010 yılına kadar ülkemiz çimentoya yeterli bir düzeye gelecek. Özelleştirme kapsamında beş yıldızlı beş otel inşa edildi."

Güney Afrika Gauteng'den Blake Mosley-Lefatola:

Gauteng eyaletindeki yatırım fırsatlarından bahsederek, amaçlarının yoksulluğu azaltmak ve istihdam yaratmak olduğunu söyledi. Lefatola, "Öncelikli sektörlerimiz, enformasyon, otomotiv, yaratıcı yan sanayiler. Güney Afrika'da dokuz eyalet var ve Gauteng bunlardan biri. Coğrafi olarak küçük ama Güney Afrika ekonomisinin belkemiği."

Moritanya'dan Sidi Mohamed Ould Amajar:

Yüz ölçümü oldukça büyük olan ülkede mali kaynak sıkıntıları nedeniyle sıkıntılar yaşadıklarını söyledi. Sıkıntılara rağmen önemli yeraltı kaynakları olduğu-

nu dile getiren Amajar, küresel ısınma nedeniyle kuraklık sıkıntısı çektiklerini söyledi. Amajar şöyle devam etti: "Atlantik'e kıyısı olan ülkenin önemli bir konumu var. Tarım önemli. Çok değişik bir peyzaja sahip olduğu için geniş sulak alanlara sahip. Çeşitli kuşlar mevcut, bir insanlık mirası, muazzam bir turistik zenginlik arz ediyor."

Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nden Prof. Mathias Buabua wa Kayembe:

Ülkesinin Orta Afrika'da iki milyon metrekarelik büyük bir alana sahip olduğunu söyledi. Prof. Kayembe 60 milyon nüfuslu ülkenin Afrika'daki üç büyük pazara üye olduğunu bunun da Kongo'yu 204 milyonluk bir pazara içine dâhil ettiğini söyledi. Kayembe şöyle devam etti: "Ülkemin tarıma elverişli bir iklimi var. Ayrıca dünyadaki en büyük tatlı su rezervlerine sahip. Petrolde de önemli bir potansiyelimiz var. Kongo her türlü turistik faaliyet açısından önemli. Tarım, ulaşım, konut inşaatı, su, madencilik ve elektrik önemli yatırım sektörleri. Yap-ışlet-devret ve ya kamu-kamu ortaklığı ya da özel sektör - özel sektör ortaklığına açtık. Vize prosedürü ile ilgili düzenlemeler yapıyoruz."

Tanzanya Yatırım Ajansı'ndan Emmanuel D. Ole Naiko:

Küresel sermayenin yatırım için yer aradığını belirterek şunları söyledi: "Yatırımcıların çoğu yatırımları için Çin ve Hindistan gibi ülkeleri tercih ediyor. Afrika, Çin ile küresel ticaret yapıyor. 2000-2005 yılları arasında Çin ve Afrika'daki 11 milyar dolarlık ticaret yapıldı. Bu rakam 2006'da 50 milyar dolara, 2007'de ise 73 milyar dolara çıktı. 922 milyon kişinin yaşadığı Afrika, uyu-

Güney Afrika Ticaret ve Yatırım Müsteşar Yrd. Iqbal Meer Sharma, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşar Yrd. Ülker Güzel, Gine Şehir Planlama ve Habitat Bakanı Saidouba Camara, DEİK Türk-Fas İş Konseyi Başkanı Adnan Çebi, Afrika Kalkınma Bankası Yatırım Uzmanı Ada Osakwe, TAV Teknik İşler Direktörü Feride Gökalp.

Kenya İhracat Teşvik Konseyi Araştırma ve Planlama Müdürü George Odipo Ndira, Tarım Bakanlığı Müsteşarı Vadat Mirmahmutogulları, DEİK Moldova İş Konseyi Başkanı ve Tarım Bakanlığı Eski Müsteşarı Mustafa Keten, Sudan Tarım ve Ormanlık Bakanı Elzubeir Bashir Taha, T.C. Başbakanlık GAP Ekonomik Kalkınma Gn. Koordinatörü Ahmet Erkan.

TOBB AB Daire Başkanı Mustafa Bayburtlu, Mersin Uluslararası Liman Gn. Müd. Peter Ong, TOBB Gümrük ve Turizm İşletmeleri A.Ş. Yön. Kur. Bşk. Arif Parmaksız, Uluslararası Nakliyeciler Derneği Bşk. Tamer Dinçşahin, TİKA Afrika Koordinatörü Cüneyt Esmer, Kongo Demokratik Cumhuriyeti Ticaret ve Ekonomi Bakanı Andre Philippe Futa (kürsüde).

yan bir devdir ve geleceğin yükselen ekonomisi olacaktır. Turizm bütün dünyada olduğu gibi Afrika'da da yaygın. Eğer Tanzanya'da otel açmaya karar vererseniz, otel için gerekli olan her şey, ülkeye gümrüksüz girebilir. Yatırım garantileri ve ulusallaştırmaya karşı yasalar var. Bir yatırım mevzuatı var.”

Nijerya Yatırım Teşvik Komisyonu'ndan CEO Mustafa Bello: Yaklaşık 140 milyon nüfusu ile Nijerya'nın telekomünikasyon sektörü için önemli olduğunun altını çizerek şöyle konuştu: “Nijerya'da kamu finansmanı yetersiz olduğundan, yatırımlar için kamu-özel sektör ortaklığı aramaktayız. Petrol olduğu gibi hem çıkarılmış hem de henüz çıkarılmamış gaz mevcut. Tarım, denizcilik, ilaç ve sağlık sektörleri, sanayi parklarının oluşturulması doğrultusunda özelleştirme hem alt yapı, hem de enerji sektöründe gündemde. Tarım ürünlerinin geliştirilmesi ile ilgili olarak desteğe ihtiyaç var. Madencilik devlet tekeline çıkarıldı. Turizm Nijerya'da kültürel miras ve önemli. Şu anda Nijerya'da 500 milyon dolarlık Çin yatırımı mevcut. Ülkede kurumlar vergisi yüzde 30 civarında, ama daha da aşağılara çekilmeye çalışılıyor. Yüzde beşlik KDV oranı ile en düşük KDV oranlarından birine sahibiz. Kiralar nispeten yüksek ve daha fazla konuta ihtiyaç var. Beş yıllık kurumlar vergisi muafiyeti uyguluyoruz. Bu daha çok yatırımın nerede bulunduğuna bağlı. Çünkü yatırımları her yana yaymayı planlıyoruz. Nijerya'da yabancı ortakla çalışmak mümkün. Yatırımın kamusallaştırılmasına karşıyız. Yatırım öncesi ve sonrası hizmetlerimiz var. Bir bakanla ya da kamu yetkilisi ile görüşmek istiyorsanız randevu alabilirsiniz. Gerekli izinler için yardımcı oluruz. İhtiyaç duyduğunuz tüm hizmetleri 24 saat içinde alıyorsunuz.”

AFRİKA KENDİNE DÜŞEN PAYI ALABİLMELİ

Afrika'da Proje Finansmanı konulu toplantının oturum başkanı DEİK Türk-Ortadoğu İş Konseyleri Başkanı Mehmet Habbab idi. Toplantıya katılanların konuşmalarından kısa mesajlar ise şöyle:

Afrika Kalkınma Bankası Yatırım Baş Uzmanı Bhargav Purohit banka hakkında şu bilgileri verdi: “Kıtada 3a derecesine sahip finansal bir kurumuz. Afrika iş açısından en riskli kıtalardan biri olarak görülmüştür. Son beş yılda iş ortamı iyileşti. İş dünyası da bunun farkında ve değerlendiriyor. Afrika Kalkınma Bankası özel sektöre çeşitli projelerle destek oluyor. Banka 1964'te kuruldu ve 34 milyar dolarlık sermaye ile başladı. 53 üye ülke var ve bunların 25'i kıta dışı. 25. kıta dışı ülke Türkiye. Özel sektör için önerilerimiz ve yerel bilgilerimiz var.”

Uluslararası Finans Kurumu (IFC) İstanbul Ofisi Altyapı Müdürü Morgan Landy: IFC'nin Dünya bankası bünyesinde bulunan bir kurum olduğunu söyledikten sonra görevlerinin özel sektöre ve gelişmekte olan ülkelere yatırım yapanlara yardım olduğunu ifade etti. Landy şöyle devam etti: “Uzun süredir bu coğrafyada çalıştığımız için Afrika altyapısına aşinayım. Afrika Türkiye firmaları için çok önemli, bir an önce Afrika'yı keşfetmeleri lazım. Delta bir Türkiye firması ama Tunus'ta yatırım yapıyor. IFC merkezi Washington DC'de. Afrika stratejimiz ise buradaki ülkelere yardımcı olmak. Ayrıca

burada özel yatırımcıların finansmanını sağlıyoruz. Alt yapıya hem yabancı hem Türk firmalar yatırım yapıyor. Bölgede her zaman hükümetler yatırımlarını kendi başlarına yapamıyor. Bu yüzden özel sektöre çok büyük görev düşüyor. IFC olarak bölgede önemli fırsatlar olduğunu düşünüyoruz. En önemlisi de bu fırsatları gerçeğe dönüştürmek.”

Birleşmiş Milletler, Kalkınma için Finansman, Ekonomik ve Sosyal İlişkiler Departmanı Direktör Yardımcısı Alexander Trepelkov: Afrika'da pek çok ülkenin hedeflerden uzakta olduğunu ancak hızlı kalkınmanın yine de mümkün olduğunu belirtti. Trepelkov artan gıda fiyatlarının Afrika üzerinde büyük etki yarattığını kaydederek Afrika'da 800 milyon dolarlık ilave yardıma ihtiyaç olduğunu söyledi.

İslam Kalkınma Bankası uzmanı Abderrahman El Glaoui: 30 milyar dolarlık yetkilendirilmiş sermayeleri ve 3A Kredi notları olduğuna değinerek Avrupa Komisyonu tarafından sıfır riskli bir kurum olarak değerlendirildiklerini söyledi.

Özel Sektörün Geliştirilmesi İçin İslam İşbirliği'nden Kıdemli Ekonomi Danışmanı Majid S. Kermani: Kuruluşun 2000 yılında kurulduğunu, hedeflerinin finansal ürün sağlamak, özel sektörün kalkınması için yardımda bulunmak ve KOBİ'lere yardım etmek olduğunu ifade ederek “Afrika'daki gıda krizi ile ilgili bir çalışma yaptık ve bir eylem planı hazırladık. Öncelik verdiğimiz sektörler, ICT, enerji, sağlık ve finans” dedi.

Cops Ticaret Bankacılığı Başkanı Daniel Overmyer: Afrika'nın bu dünyadaki en değerli kıta olduğunu ancak geçmişte bu ilgiyi göremediğini ve bunun adil olmadığını söyledi. Overmyer bu durumun sona ermesi gerektiğini anlatarak “Afrika ülkeleri emtia fiyatlarını kontrol edebilmeli. Kasım ayında bir toplantı olacak ve bütün Afrika ülkeleri bu amaçla bir araya gelecek. Bu toplantı maddi açıdan ciddi katkılar sağlayacaktır Afrika'ya ve dünyaya.”